

23.1.2025

Niklas Wilhelmsson

Miten yhteiskunta turvaa demokratiaprosesseja, erityisesti vaaleja ja puolueiden toimintaa tekoälyn käytön aiheuttamilta uhilta

Niklas Wilhelmsson, yksikönpäällikkö, Oikeusministeriö

Taustaa: miten tekoälyä voi hyödyntää

- Tekoälyä voidaan hyödyntää lainvalmistelussa esimerkiksi lausuntopalautteen ja sidosryhmäkuulemisten tulosten analysoinnissa
- Tekoälyä voidaan hyödyntää trendien ja uusien ilmiöiden tunnistamiseen ja ennustamiseen ja sitä kautta edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa
- Tekoälyllä pystytään tuomaan tehokkaammin informaatiota ihmisten saataville. Täten päätöksenteon informaation jakaminen voi olla tehokkaampaa
- Tekoäly voi myös auttaa yhteiskunnan marginaalissa olevia ihmisiä pääsemään mukaan keskusteluun käännösteknologian sekä chatbottien avulla
- Tekoälyllä voidaan moderoida julkista keskustelua, vaikuttaen siihen, että esimerkiksi laittomat sisällöt poistetaan

Taustaa: tekoälyyn liittyviä riskejä

- Tekoälyalgoritmien hyödyntäminen vaikuttaa julkisilla alustoilla ihmisten väliseen dialogiin ja tarjoaa ihmisten ennakkokäsityksiä vahvistavia mielipiteitä, joka edistää polarisaatiota ja kuplautumista
- Algoritmit suosivat usein jo suosittuja mielipiteitä, jättäen marginalisoitujen ryhmien näkemykset julkisessa keskustelussa vähemmälle huomiolle
- Tekoälyn avulla voidaan helposti luoda misinformaatiota, mikä voi rapauttaa luottamusta demokratiaa ja vaaleja kohtaan. Tekoälystä voi myös tulla keino pelotella osan ehdokkaista hiljaisiksi
- Vaaleissa ihmiset menevät äänestämään tietyinä ajankohtana. Esimerkiksi hyvin ajoitettu, ajatuksia sekoittava syväväarennös voi vaikuttaa äänestyspäätökseen
- Päätöksentekoprosessien automatisoiminen voi aiheuttaa läpinäkyvyyden ongelmia yhteiskunnassa, jos ihmiset eivät tiedä, millä perusteilla tekoäly on tehnyt päätöksiä
- Tekoälyalan kenttää dominoi tällä hetkellä muutamat valtiot ja yritykset

Tuoreita esimerkkejä miten tekoälyä on käytetty vaalivaikuttamiseen

- Romanian presidentinvaaleissa presidenttiehdokas Georgescu käytti somekampanjassaan kaksiteräistä taktiikkaa, johon kuului avoin mainostaminen ja piilopromootio
- Piilopromootio puolestaan näyttää antaneen ehdokkaalle näkyvyyttä niin, ettei se näyttänyt vaalikampanjalta. Suuri määrä somevaikuttajia mainosti poliitikkoa epäsuorasti ilmaisematta, että kyseessä oli maksettu julkisuus
- Romanian presidentinvaalien ensimmäinen kierros mitätöitiin perustuslakituomioistuimen päätöksellä. Kampanjassa oli mm. rikottu vaalirahoitusta koskevaa lainsäädäntöä. Romanian turvallisuusneuvosto epäilee Venäjän vaikuttaneen vaaleihin
- Britanniassa tekoälyä on käytetty vaaliehdokkaiden kiusaamiseen. Britannian vaalilautakunnan mukaan tekoälyä hyödynnettiin vaalihäirinnässä paikallisvaaleissa, jotka järjestettiin Pohjois-Irlannissa sekä osassa Englantia. Häirinnän kohteena olivat etenkin naiset

Tuoreita esimerkkejä miten tekoälyä on käytetty vaalivaikuttamiseen

- Kaksi päivää ennen Slovakian syyskuisia parlamenttivaaleja Facebookissa lähti leviämään ääninauha, jossa yksi maan kärkipoliitikoista, Michal Šimečka, keskusteli tunnetun toimittajan kanssa. Nauha kuulosti siltä kuin se olisi salaa äänitetty ja he puhuisivat Šimečkan aikeista ostaa ääniä Slovakian romanivähemmistöltä. Ääninauha oli deepfake-teknologialla luotu ja äärimmäisen aidon kuuloinen
- Syväväännökset eli deepfaket ovat tulleet ryminällä osaksi poliittista kamppailua. Niiden vyöryä on povattu jo vuosikausia
- Syväväännökset ovat kuvia, videoita ja ääntä, jotka näyttävät ja kuulostavat aidoilta mutta ovat tekoälyllä luotuja synteettisiä esityksiä. Jos väännös on riittävän hyvin tehty, sitä voi olla liki mahdotonta erottaa aidosta materiaalista
- Slovakian deepfake-huijaus oli ovelasti ajoitettu, sillä maan vaalisääntöjen mukaan media ja poliitikot eivät saa enää 48 tuntia ennen äänestystä kommentoida vaaleja

Miten tekoälyn riskeihin voi vaikuttaa

Säntelyllä (mm.)

- EU:n digipalveluasetuksessa (DSA, Digital Services Act)
- Tekoälysäädös (Artificial Intelligence Act, AI Act)
- Eurooppalainen medianvapaussäädös
- Asetus poliittisen mainonnan avoimuudesta
- Automaattiseen päätöksentekoon liittyvä säntely

Vaalien avoimuuden turvaaminen

- Suomalainen kokonaisturvallisuuden käsite, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan yhteistoiminnalla, edellyttää aktiivista viranomaisyhteistyötä
- Vaaleissa toteutuu puolueiden keskinäinen valvonta
- Yleisön oikeus tutustua asiakirjoihin pääsääntöisesti – myös äänestysliput
- Rinnakkaiselo tietosuojan kanssa: selkeät säännökset ja ohjeet julkisesti saatavilla olevasta sisällöstä
- Aktiivinen osallistuminen sosiaaliseen mediaan: kysymyksiin vastataan nopeasti ja selkeästi. Tärkeää disinformaation torjumiseksi

Varautumisen menetelmät

- Viranomaisten välinen yhteistyö
- Yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa
- Kyberturvallisuuden koordinointi
- Riskienhallinnan suunnittelu
- Tilannekuvan seuraaminen
- Strateginen viestintä
- Tiedotusvälineille tiedottaminen
- Demokratiakasvatuksen ja medialukutaidon edistäminen

Viranomaisyhteistyö

Vaalivarautumisen yhteistyöryhmä

- Oikeusministeriö, valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö, turvallisuuskomitean sihteeristö, Kyberturvallisuuskeskus, tietosuojavaltuutetun toimisto, Suojelupoliisi, valtioneuvoston kanslia, Oikeusrekisterikeskus, Huoltovarmuuskeskus ja valtioneuvoston tilannekeskus

Kyberturvallisuuteen liittyvät kysymykset

- Kyberturvallisuuskeskus, oikeusministeriö, Keskusrikospoliisi, valtioneuvoston tilannekeskus, Oikeusrekisterikeskus, Valtori, Digi - ja väestötietovirasto, valtioneuvoston tilannekeskus, valtioneuvoston kanslia, Suojelupoliisi

Vaaliviestintä lyhyesti

- Lisäämme luottamusta vaaliviranomaisiin.
  - Jaamme äänestäjille oikea-aikaisesti luotettavaa tietoa vaaleista ja äänestämisestä.
  - Ohjaamme äänestäjiä toimimaan toivotulla tavalla kaikissa tilanteissa.
-
- Vaaliviestintä tukee vaalien järjestämisprosessia
  - Vaaliviestintä tukee äänestäjien mahdollisuuksia käyttää perusoikeuksiaan

Viestinnän varautumistyö

- Häiriötilanteet, mainehaitat ja informaatiovaikuttaminen
- Strategisen viestinnän tavoitteena saada ihmiset toimimaan halutulla tavalla kaikissa tilanteissa. Toiminnan jatkuvuuden tuki
- Skenaariopohjainen varautumissuunnittelu
- Verkkoviestinnän varautumisessa koordinaatio Valtorin ja valtioneuvoston kanslian kanssa

Demokratia ja mediakasvatus

Oikeusministeriö on asettanut poikkihallinnollisen työryhmän valmistelemaan kansallista demokratiaa ja osallistumista edistävää ohjelmaa sekä koordinoimaan ohjelman toimeenpanoa ministeriöissä.

Ohjelman tavoitteena on:

- parannetaan äänestysaktiivisuutta ja vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumista
- edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä demokratiakasvatuksessa ja medialukutaidossa
- edistetään hyvän keskustelun ja mielipiteenvaihdon kulttuuria turvaten samalla perustuslaillinen sananvapaus ja mielipiteenvapaus

niklas.wilhelmsson@gov.fi

OIKEUSMINISTERIÖ

www.oikeusministerio.fi

Facebook: facebook.com/oikeusministerio
Twitter: [@oikeusmin](https://twitter.com/oikeusmin)

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET